

حوزه های علمیه

شورای سیاستگذاری

خوهران

مرکز مدیریت حوزه علمیه خوهران

معاونت پژوهش

استان تهران شهر تهران مؤسسه آموزش عالی حوزوی

امام حسن مجتبی (علیه السلام)

عنوان:

نقش آداب گفتگو بر تالیف قلوب از منظر آیات و روایات

استاد راهنما

سرکار خانم دکتر مرجان با وفا

نگارنده

زهرا وکیلی

سال تدوین

1403

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تحمیدیه :

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَ مَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْ لَا أَنْ
هَدَانَا اللَّهُ،
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَنَا مِنَ الْمُتَمَسِّكِينَ بِوَلَايَةِ أَمِيرِ
الْمُؤْمِنِينَ وَ الْأُئِمَّةِ الْمَعْصُومِينَ مِنْ وُلْدِهِ (Δ)

تقديم :

این اثر را تقديم می‌دارم به عالم آل محمد، آقا
علی بن موسی الرضا علیه السلام و خواهر بزرگوارشان حضرت
فاطمه معصومه سلام الله علیها که با توسل و استمداد این
بزرگواران این اثر صورت پذیرفته و به عنایت آنها
به سرانجام رسیده است و خدمت آنها عرضه می‌دارم که :

«يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسَّنَا وَ أَهْلَنَا الضُّرُّ وَ جِئْنَا بِبِضَاعَةٍ
مُزْجَاةٍ فَأَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ وَ تَصَدَّقْ عَلَيْنَا إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي
الْمُتَصَدِّقِينَ.»

تقدير و تشکر:

شایسته است بعد از شکر و سپاس به درگاه الهی،
از همه کسانی که در انجام این تحقیق نگارنده را به
نوعی همراهی کرده و یاری رسانده‌اند تشکر کنم.

چکیده:

گفتگو پایه روابط صمیمی بین انسان ها و یکی از مهم ترین عوامل موفقیت در زندگی خانوادگی و اجتماعی است. با گفتگو می توان نیازهای روحی خود و دیگران را برآورده ساخت و دل ها را به هم نزدیک کرد، به شرط آنکه آداب آن، فرا گرفته و اجرا شود. در قرآن کریم و فرمایشات پیشوایان دین، آدابی ارزشمند برای الهی شدن گفتار و رفتار انسان ها ارائه شده است که موجب تقویت دوستی، افزایش آرامش روانی و گسترش پیوند قلب ها میان افراد می شود. این اصول، علاوه بر ایجاد روح وحدت و یکپارچگی در جامعه، موانع را رفع و کارها را سامان می بخشد و در نهایت سعادت مندی دنیا و آخرت را به همراه می آورد. این تحقیق با عنوان «نقش آداب گفتگو بر تألیف قلوب از منظر آیات و روایات» با روش توصیفی تحلیلی، به بررسی مؤلفه های کلامی و غیر کلامی آداب گفتگو پرداخته است. در بخش کلامی، محتوای سخن و شیوه بیان، ابزارهایی برای انتقال معانی و تأثیرگذاری به دو دسته ایجابی و سلبی تقسیم شده اند. در بخش غیرکلامی، نقش زبان بدن، لحن کلام و احساسات گوینده در کنار صفات شنونده نظیر همدلی، صبوری و رازپوشی کاوش شده است. نتایج این پژوهش نشان می دهد که پرهیز از شتابزدگی در گفتار که در متون دینی به عنوان ظهوری از شیطان یاد شده، تأثیر به سزایی در کاهش خطا و جلوگیری از ایجاد فاصله میان افراد دارد. هم چنین اسلام توصیه هایی ویژه درباره میمیک صورت، شامل حرکات چهره، چشم، دهان و سایر اعضا ارائه داده است که می توانند در ایجاد صمیمیت و الفت بین قلب ها بسیار مؤثر باشند. علاوه اینکه اصل قدردانی که موجب افزایش نعمت ها و نیکی ها می شود؛ راهی روشن برای نزدیک شدن دل ها به یکدیگر است.

کلیدواژه ها: آداب گفتگو، تألیف قلوب، مؤلفه های کلامی آداب گفتگو، مؤلفه های غیر کلامی آداب گفتگو.

128. طبرسی، رضي الدين أبي نصر حسن بن فضل، مكارم الاخلاق، محقق: محمد حسين اعلمی، بیروت: مؤسسة أعلمی للمطبوعات، بی تا.
129. طبرسی، فضل بن حسن، تفسیر جوامع الجامع، ج 2، بی جا: بی نا، بی تا.
130. _____، تفسیر مجمع البیان، ج 2، 5، 6، 8، چ اول، بیروت: مؤسسة الأعلمی للمطبوعات، 1415 - 1995.
131. طریحی، فخرالدین، مجمع البحرین، تحقیق: احمد حسینی، ج 1، 2، چ چهارم، تهران: فرهنگ اسلامی، بی تا.
132. طوسی، محمد بن حسن، الأمالی، چ اول، قم: دارالثقافة، 1414 ق.
133. عروسی حویزی، عبدعلی بن جمعه، تفسیر نور الثقلین، مصحح: هاشم رسولی محلاتی، ج 2، 5، چ چهارم، قم: اسماعیلیان، 1415 ق.
134. فتال نیشابوری، محمد بن احمد، روضة الواعظین و بصیرة المتعظین، ج 2، چ اول، قم: رضی، 1375 ش.
135. فخر رازی، محمد بن عمر، مفاتیح الغیب (تفسیر کبیر)، ج 3، 9، بیروت: داراحیاء التراث العربی، بی تا.
136. فراهیدی، خلیل بن احمد، العین، تحقیق: مهدی المخزومی، ج 7، 8، چ دوم، بی جا: مؤسسة دار الهجرة، 1409.
137. فضل الله، محمد حسین، من وحی القرآن، چ اول، بیروت: دارالملاک، 1419 ه ق.
138. فیض کاشانی، محسن، المحجة البیضاء، ج 5، چ چهارم، قم: جامعه مدرسین، 1417 ق.
139. _____، الوافی، ج 22، اصفهان: کتابخانه امام امیر المؤمنین علیه السلام، 1406 ق.
140. _____، تفسیرالصافی، ج 1، 3، چ دوم، قم: مکتبة الصدر، 1416 ق - 1374 ش.

141. فيومي، أحمد بن محمد بن علي، المصباح المذير في غريب الشرح الكبير، جلد1، بيروت: المكتبة العلمية، بى.تا.
142. قلمونى حسينى، رشيد رضا محمد بن علي رضا، تفسير المنار، ج 1، 10، 11، بى جا: الهيئة المصرية العامة للكتاب، 1990 م.
143. قمى مشهدى، محمدرضا، تفسير كنز الدقائق و بحر الغرائب، ج 13، قم: دار الغدير، 1423ق.
144. قمى، عباس، سفينة البحار و مدينة الحكم و الآثار، ج 1، بى جا: اسوه، بى.تا.
145. كوفى، محمد بن اشعث، الجعفریات - الأشعثيات، ج اول، تهران: مكتبة نينوى الحديثة، بى.تا.
146. كراجكى طرابلسى، ابو الفتح محمد بن علي، كنز الفوائد، تحقيق و تعليق: عبدالله نعمه، ج 2، بيروت: دارالاضواء، 1405 هـ - 1985م.
147. كلينى، محمد بن يعقوب، الكافى، محقق و مصحح: علي اكبر غفارى، محمد آخوندى، ج 2، 5، ج چهارم، تهران: دار الكتب الإسلامية، 1407ق.
148. كوفى اهوازى، حسين بن سعيد، المؤمن، ج 1، قم: مدرسة الامام المهدي عليه السلام، 1363.
149. ليثي واسطي، علي بن محمد، عيون الحكم و المواعظ، قم: دار الحديث، 1376.
150. مالكي نخعى حلى، ورام بن ابى فراس، تنبيه الخواطر ونزلة النواظر، ج 1، ج اول، قم: مكتبة الفقيه، 1410 ق.
151. مجلسى، محمد باقر، بحار الانوار، ج 1، 9، 16، 72، 71، 75، 74، 78، 77، 76، 79، ج دوم، بيروت: دار احياء التراث العربى، 1403.
152. مدرسى، محمد تقى، من هدى القرآن، ج 9، ج دوم، بيروت: دار القارئ، 1429 ق.
153. مراغى، أحمد مصطفى، تفسير المراغى، ج 1، 30، 11، 10، بيروت: دار إحياء التراث العربى، بى.تا.

154. مرسى (ابن سیده)، على بن إسماعيل، المحكم والمحيط الأعظم، محقق: عبد الحميد الهنداوى، ج 9، بی جا: دارالکتب العلمیة، بی تا.
155. مسعودی (شهيد الأول)، عبد الهادى، الدرّة الباهرة من الأصداف الطاهرة، محقق / مصحح: عبد الهادى مسعودی، ج 2، چ اول، قم: زائر، 1379.
156. مغربى، ابو حنیفه، نعمان بن محمد تمیمی (قاضي نعمان)، د عائم الإسلام، ج 2، چ دوم، قم: مؤسسه آل البيت عليهم السلام، 1385هـ ق.
157. مغذیه، محمدجواد، التفسیر الکاشف، ج 4، چ چهارم، بیروت: دارالانوار، بی تا.
158. مفید، محمدبن محمد، الأمالی، محقق / مصحح: حسین استاد ولی، وعلى اکبر غفاری، ج 1، چ اول، قم: کنگره شیخ مفید، 1413.
159. مفید، محمد بن محمد، الإختصاص، محقق / مصحح: على اکبر غفاری و محمود محرمی زرندى، ج 1، چ اول، قم: مؤتمر العالمی لالفیه الشیخ المفید، 1413 ق.
160. منذري، عبد العظيم بن عبد القوي بن عبد الله، أبو محمد زكي الدين، الترغيب و الترهيب، محقق: إبراهيم شمس الدين، ج 1، 3، چ اول، بیروت: دار الکتب العلمیة، 1417.
161. موسوی، شریف مرتضی علی بن حسین، أمالی مرتضی (غرر الفوائد و درر القلائد)، ج 1، بیروت: دارالفکر العربی، 1998 م.
162. نراقی، محمد مهدی، جامع السعادات، تعلیق و تصحیح: محمد کلانتر ج 1، چ چهارم، بیروت: مؤسسه الاعلمی، بی تا.
163. نسائی، أبو عبد الرحمن أحمد بن شعيب، السنن الكبرى، تحقيق: حسن عبد المنعم شلبي، ج 8، چ اول، بیروت: مؤسسة الرسالة، 1421 هـ - 2001 م.
164. نمازي شاهرودي، على، مستدرک سفینه البحار، تحقيق و تصحيح: حسن بن علي نمازي، ج 1، قم: مؤسسة اسلامي، بی تا.

165. نوری طبرسی (محدث نوری) ، حسین بن محمد تقی، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج8، 9، 12، بیروت: مؤسسه آل البیت لاحیاء التراث، 1408ق.

166. هندی برهانفوری (متقی هندی) ، علاء الدین علی بن حسام الدین ، کنز العمال فی سنن الأقوال والأفعال، محقق: بکری حیانی- صفوة السقا، ج 16، چ 5، بیروت: مؤسسة الرسالة، 1401هـ/1981م.

167. هیثمی مصری، نورالدین علی بن ابی بکر بن سلیمان ، مجمع الزوائد ومنبع الفوائد، تحقیق: محمد عبدالقادر احمدعطا، ج 8، بیروت: دارالکتب العلمیه، بی تا.

168. واحدی، علی بن احمد، اسباب النزول القرآن، بیروت: دار الکتب العلمیه، 1411ق.

ج) مقالات:

169. آقانوری، علی، «نقش تفاوت های فردی در پیدایش فرق و مذاهب» منبع: طلوع 1383 شماره 10 و 11.

170. ایروانی، جواد، «آداب گفتگواز دیدگاه قرآن و حدیث» مجله الهیات و حقوق ، شماره 25، پاییز 1386.

171. پیشگر، زری، «آداب سخن در قرآن و روایات»، نشریه پژوهش نامه معارف قرآنی، شماره 4، بهار 1390.

172. تیزابی مشهدی، هدی، « بررسی معناشناسی واژگان «همز» و «لمز» در قرآن کریم»، www.sid.ir

173. رجبی، مهدیه، « آداب گفتگو در خانواده با تاکید بر آموزه های دینی » مطالعات تربیتی و روان شناختی خانواده، سال دوم ، شماره دوم، بی تا.

174. سید محرمی، ایمان، مقاله علمی پژوهشی «تحلیل مفهوم شناسی همدلی در قرآن کریم»، دانشگاه علوم اسلامی رضوی ، دوره نوزدهم ، شماره 35 ، بهار تابستان 1401.

175. قنبری، ابراهیم ، مقاله «مهارت خودشناسی، همدلی و روابط بین فردی از نگاه قرآن»

دانشجوکارشناسی ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه
آزاد اسلامی واحد مرودشت.

د) پایان‌نامه‌ها:

176. حاجی جباری، ملیحه، پایان نامه کارشناسی
ارشد «بررسی تألیف قلوب در فقه امامیه»،
دانشکده ادبیات و علوم انسانی گروه فقه و مبانی
حقوق اسلامی، 1392.

177. ستاری پور، محمد، پایان نامه کارشناسی
ارشد «روش‌های تشویق و تنبیه در قرآن و سنت و
اثرات مثبت آن دو» قم: دانشکده اصول دین،
1382.

178. کریمی، نرگس، پایان نامه سطح سه «بایسته‌ها
و نبایسته‌های حاکم بر گفت‌گو در روابط بین
الملل از نگاه آیات و روایات» مؤسسه آموزش عالی
حوزوی امام حسن مجتبی^{علیه السلام}، 1400.